Hallituksen esitys eduskunnalle (HE 58/2023 vp) laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan etäkuuleminen 15.11.2023

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

MLL kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin esityksessä (HE 58/2023 vp)

- Esityksen vaikutusten arviointi on lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta puutteellinen eikä arviointi kohdennu riittävästi eri lapsiryhmiin, erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin.
- Merkittävä puute esityksen vaikutusten arvioinnissa on se, että siinä ei oteta huomioon kaikkien lapsiin ja lapsiperheisiin vaikuttavien hallituksen esittämien sosiaalietuuksien leikkausten kokonaisvaikutuksia.
- Esityksen 7 a § 3 momentin mukainen sääntely on kirjoitettu tarkoituksenmukaisuusharkintaan viittaavalla tavalla, vaikka sen tulisi olla kirjoitettu juridisesti velvoittavasti.
- Lapsen edun arviointi ja määrittäminen koskee yhdenvertaisesti kaikkia lapsia.

Esityksen vaikutusten arviointi on lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta puutteellinen

- Esityksessä olisi tullut tarkastella esityksen vaikutuksia lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin huomattavasti tarkemmin ja kattavammin.
- Arviointi ei ole riittävästi lapsenoikeusperustaista eikä myöskään perustu riittävään tietopohjaan siitä, mitä vaikutuksia esityksellä on erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten osalta.
- Toimeentulotukilain muutosten ja muiden sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten yhteisvaikutuksia arvioitu puutteellisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumisen osalta.
- STM:n muistiossa yhteisvaikutuksista käsitellään taloudellisia vaikutuksia, mutta muistiosta puuttuvat perus- ja ihmisoikeusvaikutukset. Tärkeää olisi ollut arvioida, kohdistuvatko muutosten yhteisvaikutukset samoihin ihmisryhmiin.

Esityksen 7 a § 3 momentin mukainen sääntely on kirjoitettu tarkoituksenmukaisuusharkintaan viittaavalla tavalla, vaikka sen tulisi olla juridisesti velvoittavalla tavalla kirjoitettu.

- Esityksen ongelmana lapsen oikeuksien näkökulmasta on, että 7 a § 3 momentin mukaista sääntelyä ei ole kirjoitettu velvoittavaan muotoon (ehdotuksessa ”voidaan ottaa huomioon”).
- Lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artiklan mukainen velvoite ottaa lapsen etu ensisijaisesti huomioon asettaa valtioille vahvan oikeudellisen velvollisuuden. Valtiot eivät voi käyttää harkintaa sen suhteen, arvioidaanko lapsen etu ja annetaanko sille asianmukainen painoarvo ensisijaisesti huomioitavana seikkana kaikissa toteutettavissa toimissa.
- Jollei lapsen etu velvoittavana harkintaperusteena ole säännöksessä, on todennäköistä, että arviointi tulee lainsäädännön toimeenpanossa vaihtelemaan merkittävästi, mikä luo epäyhdenvertaisia tilanteita ja käytäntöjä lapsiperheiden osalta.
- Esityksen 7 a § 3 momentin 1 kohta on säännöskohtaisilta perusteluiltaan hyvin ohut eikä anna riittävästi tukea lain tulkinta- ja soveltamistilanteissa.

Lapsen edun arviointi ja määrittäminen koskee yhdenvertaisesti kaikkia lapsia

- Perustuslakivaliokunta (PeVL 11/2023 vp, kohta 9) kiinnitti huomiota lapsen edun huomioon ottamiseen myös sovellettaessa 7 a § 3 momentin kohtaa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osalta.
- On tärkeää, että lain soveltajalla ja tulkitsijalla on esityksen 7 a § 3 momenttia sovellettaessa selkeä ymmärrys siitä, että lapsen oikeuksien sopimuksen 2.1 artiklan mukaisesti sopimusvaltiot kunnioittavat ja takaavat yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille.
- Esityksen ehdotetun 7 a § 3 momentin osalta säännöskohtaiset perustelut ovat riittämättömät vammaisten lasten osalta.
- Lisätilan tarve vamman vuoksi voi johtua myös muusta kuin apuvälineistä tai avustajan käytöstä johtuvasta tilantarpeesta.
- Mitä tarkalleen ottaen esityksessä tarkoitetaan ”erityisen tuen tarpeella”?

Sosiaaliturvan muutoksista lapsen oikeuksien näkökulmasta

- YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan talouskriisien aikana heikentäviä toimia voidaan harkita ainoastaan silloin, kun kaikki muut vaihtoehdot on arvioitu ja on varmistettu, että vaikutukset kohdistuvat viimeisenä lapsiin ja erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin (Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 19, kohta 31).
- YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisimmissä päätelmissään Suomen valtiolle (2.6.2023) suositellut, että Suomi välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin sekä tehostaa edelleen politiikkaansa, jolla pyritään varmistamaan riittävä elintaso kaikille lapsille.
- Perustuslakivaliokunta on todennut (mm. PeVL 11/2015 vp ja PeVL 12/2015 vp), että lapsiperheiden asemaan vaikuttavat uudistukset eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa eri uudistusten yhteisvaikutukset muodostuvat perheille kohtuuttomiksi.
- Suomi on sitoutunut vähentämään vuoteen 2030 mennessä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden määrää 100 000 henkilöllä, joista kolmasosa lapsia. Sosiaaliturvan leikkaukset tekevät mahdottomaksi tavoitteen saavuttamisen.
- Suomi toteuttaa eurooppalaisen lapsitakuun kansallista toimintasuunnitelmaa ja raportoi EU:lle lapsiperheköyhyystilanteesta ja sen muutoksista seuraavan kerran keväällä 2024 ja sen jälkeen kahden vuoden välein vuoteen 2030 saakka. Uhkana on, ettei lapsitakuun tavoitteeseen päästä.

Kiitos